

120 LET

SLAĎÁRENSKÉ LISTY

Budova školy v roce 1899

120 LET! JAKÉ VÝROČÍ SI LETOS PŘIPOMÍNÁME?

Gymnázium Karla Sladkovského patří mezi nejstarší střední školy v Praze, původní c. k. reálka byla vůbec první českou střední školou na Žižkově.

Formálně založení školy jako instituce spadá do roku 1897, kdy vešlo v platnost oznámení, že „Jeho c. k. Apoštolské Veličenstvo ráčilo nejvyšším rozhodnutím... nejmilostivěji schváliti, aby byla od školního roku 1897/98 zřízena v Žižkově státní reálná škola s vyučovacím jazykem českým.“ Vyučování bylo zahájeno 20. září 1897 a toto výročí jsme si připomínali již před dvěma lety.

Původně však výuka probíhala v provizorních prostorách žižkovské radnice na Basilejském náměstí (dnes Havlíčkovo) a městská rada rozhodla o stavbě nové školní budovy na Sladkovského náměstí. Stavební práce trvaly něco přes rok (sic!), 17. září byla budova slavnostně vysvěcena a otevřena a v pondělí 18. září 1899 začal nový školní rok.

A právě tuto událost, od které letos uplynulo 120 let, chceme dnes zdůraznit a poukázat tak na dlouhou historii školy, která je již nedílnou součástí svérázného koloritu Žižkova.

„DĚTSKÁ LÉTA“ ÚSTAVU

V prvním školním roce (1897/98) byl otevřen pouze jeden ročník s paralelkou, ve škole se učilo 68 žáků a učitelský sbor měl pouhé tři členy. Kapacita reálky se postupně zvyšovala (i díky nové budově) až do r. 1903, kdy byla škola kompletní. Měla sedm ročníků se dvěma paralelkami, tedy celkem čtrnáct tříd a téměř 600 žáků (pro zajímavost – to je víc žáků, než má škola v současné době).

Žižkovská reálka byla původně pouze chlapecká, první dívka se mezi žáky objevila ve šk. roce 1908/09. Byla to tzv. privatistka/externistka Olga Barvířová (po dvou letech však ze školy vystoupila). V dalších letech kolísal počet dívek mezi dvěma až pěti.

Podle úředního výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 20. dubna 1910: „Vyučování mají být privatistky přítomny jen jako posluchačky. Pro veřejné žáky nařízené pravidelné volání jich k odpovídání na orientační otázky aneb ku provádění písemných úkolů, jakož i klasifikování jejich eventuálně ústních nebo písemných výkonů průběhem školního roku není přípustno.“

Také profesorský sbor se postupně rozrůstal, v r. 1901 měl již dvacet členů. Vysoké odborné úrovni dosáhla škola za ředitele Františka Bílého, kdy zde působili experti z různých vědeckých i uměleckých oborů (historici, filologové, matematici, přírodovědci, výtvarní kritici,

malíři). Mnozí z nich později odcházeli učit na Karlovu univerzitu i jiné vysoké školy. Na počátku 20. století usilovali čeští politikové o zřízení druhé české univerzity a rakouské úřady namítaly, že pro ni nemáme dostatek vhodných profesorů. „Mýlíte se,“ řekl prý tehdy neohro-

žený ředitel Bílý knížeti Thunovi, místopředsedě Království českého, „dám jí své profesory ze žižkovské reálky.“

Ne nadarmo během několika let své existence získala škola neoficiální přívlastek „žižkovská Sorbonna“.

Nejstarší dochovaná fotografie učitelského sboru

KDO BYL KAREL SLADKOVSKÝ A JAK SOUVISÍ S NAŠÍ ŠKOLOU?

Hovorový výraz „Sladárna“, který je běžně používaný nejen mezi studenty pro označení žižkovského vzdělávacího ústavu, je odvozen od názvu místa, na kterém byla škola postavena. Náměstí pojmenované po Karlu Sladkovském nese toto jméno od svého založení v roce 1890 (tedy deset let po smrti Sladkovského a sedm let před založením školy).

Karel Sladkovský (1823-1880) byl český novinář a politik, který svou činností a politickými názory výrazně ovlivňoval české společenské dění ve druhé pol. 19. století.

Vystudoval filosofii v Praze a práva ve Vídni. V revolučním roce 1848 stanul v čele pražských studentů a vystupoval jako jejich mluvčí, účastnil se i bojů na barikádách v průběhu červnového povstání. Svými názory patřil k radikálním demokratům. Byl zasvěcen do plánů povstání připravovaného českými radikály a ruským anarchistou M. Bakuninem. V květnu 1849 byl spolu s dalšími zatčen a za protistátní činnost nakonec odsouzen k trestu smrti. Tento trest mu byl změněn na 20 let těžkého žaláře. Po osmi letech věznění byl v květnu 1857 amnestován a propuštěn.

Zvězení se vrátil s podlomeným zdravím, žil pod policejním dohledem a novou možnost uplatnění získal až na počátku 60. let, kdy se začal znovu rozvíjet český politický život.

Pracoval jako redaktor Národních listů, tehdy nejvýznamnějšího českého deníku, v r. 1862 byl zvolen poslancem zemského sněmu. Sladkovský byl důsledným demokratem, odmítal výsady šlechty a církevních hodnostářů,

požadoval politické svobody pro všechny občany a všeobecné volební právo. Byl vzdělaný, schopný, energický, vynikající řečník a záhy se stal vůdcem vznikajícího demokratického proudu v české politice. Po založení mladočeské strany (Národní strana svobodomyšlná) v prosinci 1874 se stal jejím předsedou a z této pozice ovlivňoval všechny důležité události 60. a 70. let.

Sladkovský měl osobní zásluhy na vybudování Národního divadla, jako místopředseda sboru pro jeho vybudování byl autorem návrhu na organizaci sbírek a darů, z nichž byly shromážděny nezbytné finanční prostředky. Památným se stal i jeho projev při pokládání základního kamene Národního divadla.

Oblibu a úctu si získával Sladkovský i svou obětavostí, nezištností a poctivostí. Jeho veliký politický soupeř F. L. Rieger o něm napsal, že je „jediný muž mezi mladočechy, který jedná dle zásad a jemuž osobní prospěch není předním účelem...“.

V r. 2005 získala škola na Sladkovského náměstí název Gymnázium Karla Sladkovského, o což se zasloužil především tehdejší ředitel školy PhDr. Ivan Nefe, který tím chtěl posílit identitu školy i zvýraznit její postavení mezi pražskými středními školami. Přímou osobou Karla Sladkovského tedy škola nic společného nemá, snad jen společné ideály – úctu k pravdě, lásku k národu a vlasti a víru ve společenský pokrok ...

JMÉNA, KTERÁ BYCHOM MĚLI ZNÁT...

Na žižkovské reálce vyučovala řada významných osobností, které se uplatnily ve vědeckém i společenském životě a jejichž jména se dostala do obecného povědomí. Připomeňme si některé z těchto osobností.

**ANTONÍN BENJAMIN
SVOJSÍK (1876-1938)**

Na škole působil v letech 1901-1914 jako učitel tělocviku. Byl zakladatelem a propagátorem skautingu v českých zemích. Z podnětu T. G. Masaryka odjel roku 1911 do Anglie, kde se seznámil se skautským hnutím, a ještě téhož roku založil se svými žáky první skautský oddíl. Vytvořil specifickou českou formu skautingu – junáctví. Jeho představitelem byl až do své smrti r. 1938.

Roku 1996 byla A. B. Svojsíkovi na škole slavnostně odhalena pamětní deska.

**DR. ALBERT PRAŽÁK
(1880-1956)**

Na škole vyučoval český jazyk v letech 1909-1919. Byl to literární historik, politik a účastník protifašistického odboje. Stal se rovněž profesorem dějin české a slovenské literatury na Komenského univerzitě v Bratislavě a od 30. let působil jako pedagog na FF UK.

A. Pražák byl jedním z předních činitelů domácího odboje za okupace, během květnového povstání r. 1945 byl předsedou revoluční České národní rady. Po únoru 1948 byl vytlačen z politického života.

**DR. JAN FILIP
(1900-1981)**

Světově proslulý archeolog a historik, věnoval se především výzkumu doby bronzové a železné v Čechách. Významné jsou jeho práce o Keltech, jejich civilizaci a kultuře. Po válce působil jako řádný profesor na UK v Praze.

**DR. FRANTIŠEK
SMOTLACHA
(1884-1956)**

Na škole vyučoval v letech 1907-1912. Byl metodikem tělesné výchovy a také ředitelem pro tělesnou výchovu na vysokých školách.

Známý je ale především jako zakladatel a propagátor nového přírodovědeckého oboru – mykologie (nauka o houbách).

JEHO VELIČENSTVO POCTILO ŘEDITELE ÚSTAVU DOTAZEM

Císař František Josef I.

Ve starých školních kronikách jsou kromě běžných údajů o počtu žactva, obměně profesorského sboru, nákupech učebních pomůcek atd., zachyceny i události zvláštní, významné a jedinečné. Jednou z nich je i uvítání rakouského císaře a českého krále Františka Josefa I., který dne 14. června 1901 navštívil Prahu a Žižkov a se svým doprovodem prošel i kolem budovy školy.

Budova byla vyzdobena prapory, školní žactvo rozmístěno před ní a ve vhodnou chvíli zazpívalo rakouskou hymnu. Zápis ve školní kronice dál pokračuje:

„Jeho V-o se zájmem prohlížel přesné rozestavení žactva, nápisy standart a výzdobu vchodu reálky a ráčil poctiti ředitele ústavu Nejmilostivějším dotazem na počet tříd, žactva, založení ústavu, na to, je-

li reálka jedinou školou střední ve městě, ... a s patrným uspokojením vyslechl odpovědi jeho, načež poděkovav ubíral se dále za zpěvu hymny císařské, po jejímž skončení veškerá mládež propukla v jásotné volání slávy, provázené sypáním květin a máváním šátků a praporů, což J. V. pohnulo až k slzám.“

Dodejme ještě, že oním ředitelem ústavu byl druhý ředitel v pořadí – František Bílý.

Aula školy, která původně sloužila jako kaple

TĚŽKÉ DOBY VÁLEČNÉ

Úspěšně se rozvíjející pedagogickou, vědeckou a kulturní činnost školy výrazně narušila první světová válka, která si vyžádala značné oběti z řad žáků a absolventů (52 padlých) i profesorů (3 oběti).

Ve šk. roce 1915/16 konalo vojenskou službu 18 členů profesorského sboru, mimo jiné také profesor Albert Pražák nebo Karel Myslbek (syn sochaře Josefa Václava Myslbeka), který zemřel jako c. k. nadporučík v Krakově v srpnu 1915.

Ani chvíle těsně po válce nebyly jednoduché. „Školní rok 1918/19 nepočínal se nikterak slibně. Již počátkem října španělská chřipka vynutila si uzavření učeben, takže den převratu zalehl do prázdných prostor... Také těžká pohroma pro ústav, totiž zabrání budovy dne 5. prosince 1918 pro československé zahraniční vojsko, snášena byla a překonána s nadšenou oddaností pro naši mladou republiku.“

Kapitolou v dějinách školy nejtěžší bylo období nacistické okupace. V koncentračních táborech, v partyzánských

I v době druhé světové války byly pořádány školní besídky

bojích, na barikádách i na popravištích zahynulo 42 žáků a absolventů a čtyři profesori školy.

„Jistě kritickým měsícem bylo září 1939. Školní rok začal zatýkáním. Každý den přišla zpráva, že několik ze známých gestapo odvedlo. Tehdy jsme nevěděli dne ani hodiny. Duch vyučování se sice nezměnil, ale žáci jevi-

li známky krajního vzrušení, vylévali si svůj hněv psaním protinacistických a protiněmeckých nápisů. Nápisů psali nejen na tabulích, ale i na záchodech a na půdě, kterou bylo nutno v roce 1940 vymalovat.

Nebezpečí pro střední školy se zvýšilo 17. listopadu 1939, kdy byly zavřeny české školy vysoké. Výnosy se jen hrnuly: o povinné úctě symbolům hitlerovského Německa, jak se hlásí zatčení, zásah do vyučování dějepisu, odevzdání obrazů presidenta dr. Edvarda Beneše, zabrání budov k účelům německého vojska ... Již 10. ledna 1940 tu byla nařízena ostrá revize knihoven. Tenkrát jsme udělali první zkoušku zdatnosti za války. Vyřadili jsme jen nepatrné množství knih. ... Mnoho žáků i profesorů bylo

zařazeno do různých ilegálních skupin a za revoluce se plně osvědčili. Vykonalí svou povinnost a 18. května 1945 zahájili jsme mezi prvními pravidelné vyučování ve svobodné Československé republice.“

(ze vzpomínek ředitele školy dr. Josefa Mrázka)

ŠKOLNÍ PLESY

(volně podle vzpomínek Dr. Zdeňka Potměšila)

Novodobá tradice školních maturitních plesů by obnovena ve druhé polovině padesátých let. V předchozích letech byly v zásadě zakázány jakožto buržoazní přežitky.

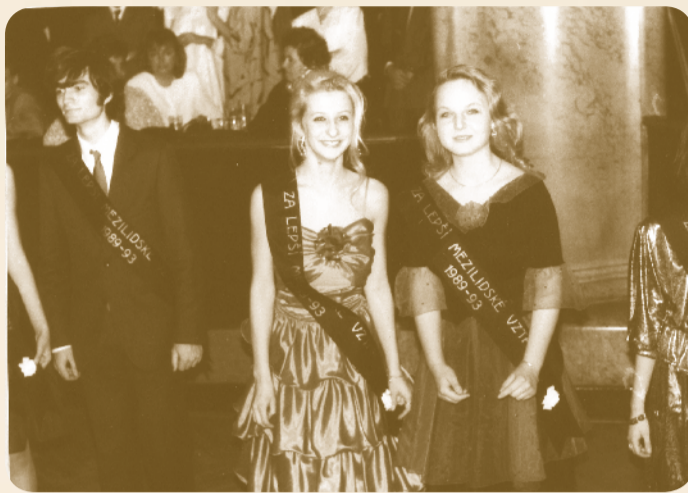
Na prvních plesích převládala důstojná atmosféra, všichni byli rádi, že si mohou zatančit v pěkném prostředí a slušném oblečení.

V šedesátých letech ale začaly na plesy, které se tradičně konaly v Lucerně, pronikat různé „pochybné živly z ulice, podivní vlasatci a obskurní zdrápanci.“ Paní ředitelka pak byla nucena z mužských členů sboru vytvořit skupinu „ochránců pořádku“, kteří rušitele a ochmelky vyhledávali a vyváděli na čerstvý vzduch. Nebyl to prý lehký úkol...

Z této doby je také zaznamenána zajímavá, zatím ojedinelá událost. Na plesu se objevily dvě maturantky, sličné dívky, v plesových šatech, leč tzv. „nahore bez“. V sále nastalo pozdvižení, zpráva o nevhodném úkazu letěla od úst k ústům. Jak byla celá záležitost vyřešena není úplně známo, jisté je, že se již nikdy nic podobného neopakovalo.

Program plesů se teprve postupně vytvářel, až vykristalizoval zhruba do dnešní podoby – předtančení, dekorování, focení, házení mincí, sóla, tanec, půlnoční překvapení. V posledních letech leště přibývalo slavnostní přijímání primánů a předávání symbolické štafety.

Sladkovské plesy byly vždy veřejnosti hodnoceny jako dobré, velmi dobré až vynikající.

Maturantky

Předtančení

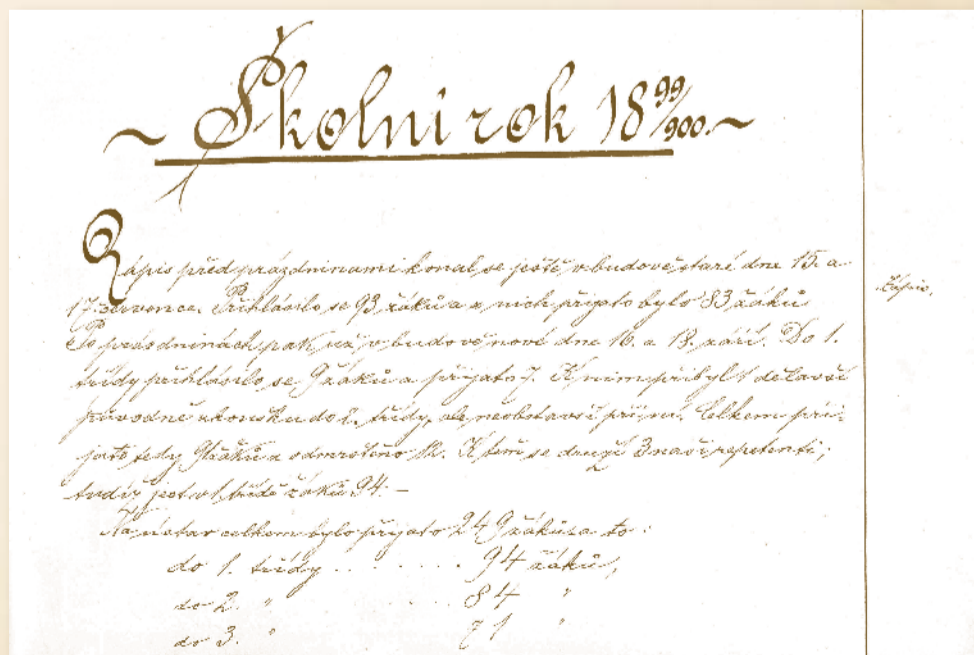
Bývalý dvorec „Reissmanka“ na pozemku dnešní školy

PŘEHLED ORGANIZAČNÍHO VÝVOJE ŠKOLY

- 1897 – založena c. k. reálka v Žižkově
- 1899 – zahájeno vyučování v nové budově na Sladkovského nám.
- 1918 – přejmenována na Státní čs. reálku v Žižkově (po vzniku republiky)
- 1921 – přejmenována na Státní čs. reálku v Praze – Žižkově (po spojení Žižkova s Prahou)
- 1931 – přejmenována na Státní čs. reálku v Praze XI
- 1943 – přeměna na Reálné gymnasium v Praze XI (osmileté)
- 1949 – přeměněna na Gymnasium v Praze XI – Žižkově (čtyřleté)
- 1953 – přeměněna na 12. jedenáctiletou střední školu v Praze XI
- 1960 – přeměněna na Střední všeobecně vzdělávací školu v Praze 3 – Žižkově (tříletou)
- 1971 – přeměněna na Gymnázium v Praze 3 – Žižkově (čtyřleté)
- 1994 – přeměněna na víceleté Gymnázium, Sladkovského nám. 8, Praha 3
- 2005 – MŠMT udělilo škole čestný název Gymnázium Karla Sladkovského

Žáci se o přestávce procházejí před budovou školy – předválečné období

Zápis z kroniky z roku 1899 zachycující zahájení výuky v nové postavené budově